

4. DEL NEGOCI DE LA GUERRA A LA PAU DE LES PERSONES

Pere Brunet i Crosa

Centre Delàs d'Estudis per la Pau

Introducció

Vivim en temps de desmesura, violència i danys irreparables a les persones i al planeta. Les guerres s'emporten vides mentre tallen de socarrell les esperances de futur de pobles sencers.

Aquesta violència de les guerres, tan habitual que forma part de les nostres vides, té motivacions amagades que cal desvetllar i explicar. Interessos colonials, negoci, racisme i menyspreu dels "altres", afany de poder i conquesta, control dels recursos naturals. En poques paraules, el benefici personal a curt termini que no té cap interès en cuidar les persones i el planeta.

I la cosa no acaba aquí. Hem de parlar dels actes de violència directa i de les violències estructurals y culturals de Galtung¹, i ens trobem a més amb la violència social i racial contra els diferents que dona vots a l'extrema dreta, amb les violències de gènere, amb les que trobem a l'àmbit professional. I no podem deixar de mencionar la violència lenta², sempre present a la crisi ambiental

1 Segons Galtung, la violència visible i directa (que es concreta en comportaments i actes de violència) es complementa amb la violència estructural dels mecanismes que no permeten la satisfacció de les necessitats, i amb la violència cultural de les actituds que legitimen els actes violents.

2 El terme "violència lenta" va ser proposat per Rob Nixon en el seu llibre "Slow Violence and the Environmentalism of the Poor", Harvard University Press, 2011. Veure també James Rice (2016) "Slow Violence and the Challenges of Environmental Inequality", Journal of Environmental Justice" Vol. 9 (6). Disponible a: https://www.researchgate.net/profile/James-Rice-33/publication/311164773_Slow_Violence_and_the_Challenges_of_Environmental_Inequality/links/6377df0954eb5f547ce30408/

planetària que estem patint, que va desenvolupant els seus efectes devastadors sobre les poblacions de manera tan subtil que no genera atenció ni mediàtica ni política. És, per exemple, la de dels subsidis dels governs als combustibles fòssils o la dels beneficis de les grans corporacions extractives.

El resultat és que totes aquestes violències, acumulades sobretot des de principis del segle XX, ens estan portant a una crisi global de dimensions gegantines mai vistes en una nova era que fa ben poc hem començat i que ha estat batejada com l'antropocè³.

Les guerres acaben algun dia, però els seus "acords de pau", signats en situacions d'odi i ressentiment, no són portadors d'una veritable pau. I en aquest context, quan el perill d'extinció es fa cada cop més visible, es fa imprescindible parlar de pau en sentit ampli, un concepte que és més polifacètic del que sembla. Perquè pau no és el contrari de la guerra.

Pau és molt més que l'absència de guerra. Anar cap a la pau és el contrari d'acceptar un món de violències. Pau és una forma de viure que es construeix dia a dia escoltant els altres, cuidant les persones i trobant camins d'acord que necessàriament requereixen que totes les parts cedeixin. Resolent els conflictes amb la paraula i el diàleg. Sense voler guanyar als altres, perquè el camí l'hem de trobar i fer totes les persones juntes. Però això sí, denunciant els qui es volen enriquir a costa de la gent.

En aquest capítol farem una anàlisi crítica de la guerra i de les vi-

Slow-Violence-and-the-Challenges-of-Environmental-Inequality.pdf

3 El Anthropocene Working Group (AWG), un grup de treball de la Subcomissió d'Estratigrafia Quaternària (SQS) de la Comissió Internacional d'Estratigrafia (ICS), ha estat treballant per tal de decidir en quin moment cal situar amb precisió l'inici del Antropocè, al voltant de la meitat del segle XX. La definició necessitarà identificar propietats físiques específiques en les capes de sediments o estrats que hagin captat els efectes dels recents increments de la població humana, de la industrialització i globalització sense precedents i els canvis que han afectat el paisatge, el clima i la biosfera. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.ade2310>

olències, per acabar mostrant la necessitat urgent de canviar a escenaris de post-violència i construcció de pau. Passant del negoci de la guerra a la pau de les persones.

Negoci, guerra, violència i destrucció

Durant les darreres dècades ha sorgit una gran xarxa d'interessos i poder global, dirigida per pocs actors supranacionals privats que controlen empreses i governs de manera antidemocràtica (Buxton, 2017). Aquesta és una xarxa de poder global que inclou i connecta empreses militars i d'energia fòssil. Una xarxa violenta en la qual la seguretat militar esdevé instrumentalment responsable del desastre ambiental, assegurant i protegint els actors de la depredació i dels combustibles fòssils (Bohigas, 2023). Una xarxa que treballa, directa i indirectament, per prevenir mesures que puguin pal·liar tant la crisi mediambiental planetària com el patiment de milions de persones. El negoci militar té en la protecció de les operacions de la indústria fòssil una bona part de la seva raó de ser, mentre que les indústries extractives i de combustibles fòssils no podrien desenvolupar les seves activitats extractives i de transport sense els sistemes de seguretat militaritzada.

I la despesa militar no només gasta uns pressupostos que es podrien dedicar a fer front al canvi climàtic, invertir en justícia global i promoure la transformació pacífica dels conflictes i el desarmament. L'exèrcit contribueix significativament a la crisi climàtica, tant per les importants emissions de les forces armades i la indústria armamentista, com per altres danys ambientals. Segons un rigorós informe dels Científics per la Responsabilitat Global (Parkinson, 2022), el total d'emissions de gasos d'efecte hivernacle de l'aparell militar al món és de l'ordre del 5,5% del total global d'emissions (de fet, aquestes estimacions donen una forquilla d'entre el 3,3% i el 7% del total, entre 1/30 i 1/14 de tot el que s'emet al planeta). Sense un interès clar per reduir-les, perquè encara que aquestes emissions de gasos d'efecte hivernacle militars van quedar incloses finalment als acords de París de desembre de 2015 sobre el canvi climàtic, en els objectius de reducció de les emissions va quedar a discreció de cada estat publicar les

dades relatives a l'activitat militar. I com que els estats, en general, no les fan públiques, ningú pot evitar que creixin sense control.

Al 2022, en un entorn geopolític marcat per les guerres (la d'Ucraïna entre moltes altres), la carrera armamentista i l'increment dels pressupostos militars, veiem que les empreses del negoci fòssil han tingut rècords de beneficis gràcies a la guerra. Als EUA, Exxon ha tingut beneficis per valor de quasi 17.600 milions d'euros, i Chevron per més de 10.000. A Europa, els beneficis de Shell han estat de més de 17.000 milions d'euros i mentre que els de Total Energies pugen quasi a 6.000 milions d'euros⁴. Mentre tant, al mateix any, les subvencions que els governs de 170 estats del món van donar al sector dels hidrocarburs van sumar 7 bilions de dòlars (6,46 bilions d'euros)⁵. Subvencions, beneficis, negoci a curt termini, destrucció per a molts pobles del Sud Global.

Bona part dels més de 30 conflictes armats que hi ha al món són al Sud Global i tenen motivacions extractives i colonials. A Meulewaeter (2021, cap. 7) es mostra el mapamundi dels països exportadors d'armes, junt amb els centres de control mundial de les empreses, els països amb conflicte armat, els països amb reserves de petroli i els que tenen risc climàtic elevat. El mapa mostra una línia que passa pel Mediterrani i que separa el Nord del Sud global. És el mapa de la violència armada, d'un món on encara manen i s'imposen els interessos colonials dels països rics del nord de la línia, el mapa del negoci criminal d'uns pocs que usa pràctiques colonials per extreure recursos naturals mentre considera que la major part de la humanitat, al sud de la línia, són utilitzables, irrelevants i prescindibles.

4 Veure CBS News, 29 de juliol de 2022: <https://www.cbsnews.com/news/oil-companies-record-profits-2022-exxon-chevron/> - També a La Vanguardia: <https://www.lavanguardia.com/economia/20220731/8442083/petroleras-estados-unidos-beneficios-ganancias-record-carbon.html>

5 Segons l'FMI, els estats continuen subvencionant els combustibles fòssils amb 7 bilions de dòlars el 2022, que representen el 7,1% del seu PIB. En contrast, la despesa en educació és del 4,3%: https://www.ara.cat/economia/energia/paradoxa-energetica-consum-petroli-maixims-malgrat-record-d-inversio-renovables_1_4786579.html

I Espanya hi té una bona part de responsabilitat, en aquesta situació. A més del seu desafortat increment de la despesa militar, que va passar dels 24.817 milions d'euros el 2022 a 27.617 milions en els pressupostos de 2023⁶, el nostre país és el vuitè exportador d'armes del món⁷, per sota dels EUA, Rússia, França, la Xina, Alemanya, Itàlia i el Regne Unit, i per davant de països com Israel i Austràlia.

Les darreres dades sobre despesa militar global indiquen que representa el 2,2% del PIB mundial, tot i que oscil·la molt entre països: a Aràbia Saudita és del 8% del PIB anual, a Israel del 5,3%, a Rússia puja al 3,9% i als EUA al 3,4% del seu PIB. I si parlem de l'exportació d'armes, els països de la OTAN fabriquen i venen més del 70% de totes les armes que hi ha al món. L'OTAN produeix quasi tres de cada quatre armes que trobem a les guerres de tot el món. Unes armes que maten amb la nostra marca. I unes guerres que, tret d'enriquir els fabricants i traficants, no resolen els conflictes. En aquest sentit, les declaracions de Henry Kissinger quan el conflicte armat va començar el 2014 són molt significatives⁸: *"La discussió pública sobre Ucraïna va de confrontació. Però sabem on anem? A la meua vida, he vist començar quatre guerres amb molta il·lusió i suport públic, totes les quals no vam saber com acabar i en tres de les quals ens vam haver de retirar unilateralment. La prova de la política és com acaba, no com comença"*.

6 Fact Sheet del Centre Delàs: "La despesa militar real espanyola per al 2023 serà de 27.617 milions, més del doble del que s'ha assignat al Ministeri de Defensa i per sobre del 2% del PIB que exigeix l'OTAN": <https://centredelas.org/publicacions/nou-fact-sheet-del-centre-delas-la-despesa-militar-real-espanyola-per-al-2023-sera-de-27-617-milions-mes-del-doble-del-que-sha-assignat-al-ministeri-de-defensa-i-per-sobre-del-2-del-pib-que-exig/>

7 Fact Sheet del SIPRI: "Trends in International Arms Transfers 2022": <https://www.sipri.org/publicacions/2023/sipri-fact-sheets/trends-international-arms-transfers-2022>

8 Article de Henry A. Kissinger, secretari d'estat dels EUA entre 1973 i 1977 al Washington Post, el 5 de març de 2014: "To settle the Ukraine crisis, start at the end": https://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html

Segons l'Índex de pau global⁹, els nivells de pau han caigut un 2,5% des del 2008 i la despesa militar és responsable del 40,5% de l'impacte econòmic de la violència al món. I on hi ha violència i inseguretat, no hi pot haver pau ni prosperitat de la gent. Com explica Denise García¹⁰, els països menys desenvolupats amb alts nivells de violència (com El Salvador, Somàlia i Iemen) són els que més pateixen. I els països amb conflictes armats, com Síria, el Sudan del Sud i l'Afganistan, van perdre fins al 60% del seu PIB el 2019. El vell ordre mundial, en què els governs construeixen arsenals per protegir l'estat, clarament no està oferint el que la gent necessita. En aquest context, Denise García proposa quatre prioritats: aturar la carrera armamentista (perquè el món ja està inundat d'armes), acatar l'acord sobre comerç d'armes del 2014, implementar els acords de París del 2015 sobre el clima, i invertir en els objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'ONU.

Els governs i els centres de poder han aconseguit fins ara normalitzar un gran nombre d'activitats violentes i que la societat les accepti sense protestar. Es fabriquen i s'exporten cada cop més armes de tot tipus, sense debatre si té sentit produir i vendre artefactes que han estat dissenyats només per matar i destruir, mentre s'obliden els acords internacionals de desarmament de les darreres dècades del segle passat. S'incrementen els pressupostos militars i fins i tot es parla d'accions militars "de pau". Es dona per fet que som a un dels bàndols de la guerra d'Ucraïna i s'hi

9 L'Índex, de l'Institut per a l'Economia i la Pau, mesura 23 indicadors (incloent-hi la despesa militar i la facilitat d'accés a armes petites) a 163 estats i territoris independents, classificant-los segons el nivell de tranquil·litat i pau: "Global Peace Index 2020: Measuring Peace in a Complex World" (IEP, Institute for Economics & Peace, 2020): https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/GPI_2020_web.pdf - També: "Redirect military budgets to tackle climate change and pandemics": <https://www.visionofhumanity.org/redirect-military-budgets-to-tackle-climate-change-and-pandemics/>

10 Denise García és professora de la Universitat de Northeastern a Boston i assessora de Nacions Unides. Aquest és el seu article d'agost de 2020, "Redirect military budgets to climate and pandemics", Nature, Vol. 584: <https://www.nature.com/articles/d41586-020-02460-9>

envia armament. En lloc de treballar per garantir un nivell de vida digne a totes les persones i pobles del món, es lluita pel poder geopolític mundial i es vol preservar a qualsevol preu "*l'estil de vida europeu*".¹¹ Estil de vida que és directament insostenible, desmesurat i podríem dir que criminal i ecocida, en generar innumbrables episodis de violència lenta a la biosfera i a una gran majoria d'habitants del nostre planeta. Ara sabem, per exemple, que aquestes activitats humanes pròpies de "*l'estil de vida europeu*" podrien provocar 1.000 milions de morts o més durant els propers cent anys.¹² És una violència lenta que necessita de la violència militar per a protegir l'extracció, depredació i transport de combustibles i recursos minerals, i que està cremant i desertitzant el món. Una violència lenta que ens acosta cada cop més al forat negre de la desaparició.

I els nostres governs han anat normalitzant totes aquestes violències mentre militaritzaven les nostres ments amb discursos simplistes, racistes i masclistes que invoquen els instints més bàsics i que normalitzen i justifiquen la violència que es fa contra els "Altres" en suposada defensa dels nostres interessos, amb guerres

11 En paraules d'Úrsula Von Der Leyen, presidenta de l'executiu comunitari europeu, setembre de 2019.

12 Segons l'anomenada regla de les 1.000 tones, exposada per Joshua M. Pearce i Richard Parncutt el juliol de 2023 a la revista *Energies*, a l'article "Quantifying Global Greenhouse Gas Emissions in Human Deaths to Guide Energy Policy", cada vegada que cremem 1.000 tones de carboni fòssil (carbó, gasolina, dièsel, gasoil o gas) estem cavant la tomba d'una persona (més o menys) durant les properes dècades; en definitiva, si el món ric continua sense fer grans canvis, el nostre sistema de vida podria provocar 1.000 milions (o més) de morts durant els propers cent anys. Com diuen els autors, "si l'escalfament arriba o supera els 2 °C aquest segle, els humans més rics seran responsables de matar aproximadament 1.000 milions d'humans, sobretot pobres amb l'escalfament global antropogènic, cosa que és comparable amb un homicidi involuntari o negligent": <https://www.mdpi.com/1996-1073/16/16/6074> - En altres paraules i considerant només el transport privat, qualsevol grup de 100 persones cadascuna de les quals recorri 32 mil quilòmetres a l'any en cotxe, genera una violència lenta que es cobrarà la vida d'una altra persona cada dos anys (segurament al Sud Global) per raons climàtiques.

criminals que a més, com indica Luis González Reyes¹³, suposen un brutal malbaratament energètic i material que es recolza en el mite d'una estabilitat climàtica i ecosistèmica que ja no existeix. Segur que hem de protegir els "nostres" interessos? De qui són, aquests interessos? Segur que la solució dels problemes ha de ser militar? La defensa ha de ser amb armes? Qui se'n aprofita de les guerres? La geopolítica, hauria de servir per dominar o per cuidar? Segur que necessitem tots els recursos i energia que ara mateix estem consumint? Les vides d'unes i altres persones tenen diferent valor? Quin món deixarem als nostres fills i néts? Hi ha maneres de fer per a resoldre els conflictes que no estiguin basades en la violència? Què en diu el feminisme, de tot això? I els científics?

Les advertències

Moltes d'aquestes preguntes han rebut resposta per part de persones expertes, sensates i lliures de lligams amb el poder. Ja al 1955, Bertrand Russell i Albert Einstein deien, al seu manifest¹⁴: *"Tots, igualment, estem en perill. I, si s'entén el perill, hi ha esperança que col·lectivament el puguem evitar... Hem d'aprendre a pensar d'una altra manera. Hem d'aprendre a preguntar-nos, no quins passos es poden fer per aconseguir la victòria militar de qualsevol grup que preferim, perquè ja no existeixen aquests passos; la pregunta que ens hem de fer és: quines mesures es poden fer per evitar una competició militar que serà desastrosa per a totes les parts?... Heus aquí, doncs, el problema que us presentem, cru, espantós i ineludible: Posarem fi a la raça humana, o la humanitat renunciarà a la guerra?"*. El manifest, al cap de quasi 70 anys, no pot ser més actual.

13 Luis González Reyes, "Encarar la guerra de Ucraïna desde el pacifismo y el ecologismo", El Salto Diario, març de 2022: https://www.elsaltodiario.com/guerra-en-ucrania/encarar-la-guerra-de-ucrania-desde-el-pacifismo-y-el-ecologismo?utm_medium=social&utm_campaign=web&utm_source=whatsapp

14 Extractes del manifest Russell-Einstein, signat el juliol de 1955 per Bertrand Russell, Albert Einstein, Max Born, Linus Pauling i altres: <https://pugwash.org/1955/07/09/statement-manifesto/>

D'altra banda, Federico Mayor Zaragoza ens recordava la carta fundacional de Nacions Unides tot citant la frase "*Nosaltres els pobles hem decidit evitar als nostres fills i filles els horrors de la guerra*".¹⁵ A l'any 1945, els pobles (que no els estats) declaraven que a partir de llavors no construïen la guerra, sinó que prepararien la pau. Molt ha canviat des de llavors per a que actualment siguem, en paraules seves, en una plutocràcia connectada al poderós complex militar-industrial. I Buckminster Fuller, gran visionari del segle XX, a més d'afirmar que la guerra és obsoleta, deia que calia desarmar el món tot convertint l'armament en viviment (conjunt de sistemes interconnectats que han de permetre tenir un bon nivell de vida a totes les persones): "*L'essència del viviment és la millora de la vida humana juntament amb el control del medi ambient. Si els recursos tecnològics de l'aeronàutica i l'enginyeria es redirigeixen de l'armament al viviment, tota la humanitat tindrà l'opció de ser exitosa de manera perdurable*". Ara que el transport, internet i els sistemes de comunicació ens fan sentir habitants de la vila global planetària, hauríem de ser capaços de construir una geopolítica també global amb noves eines de democràcia universal com les que proposa en Federico Mayor.

Però a més, el feminisme ha desvetllat el rerefons de la violència i de les guerres. Virginia Woolf ja considerava que les causes de la guerra cal buscar-les a les qualitats virils. Deia: "*Se'ns imposa una imatge. És la figura d'un home; alguns diuen, altres neguen, que és el mateix Home, la cinquena essència de la virilitat, el tipus perfecte del qual tots els altres són només ombres... El seu cos, en posició poc natural, està ben encaixat en un uniforme. Sobre el pit d'aquest uniforme porta cosides diverses medalles i altres símbols místics... Darrere seu hi ha cases en runes i cadàvers: homes, dones i nens*" (Woolf, 1938: 129-130). Afegia a més que "*Sense guerra no hi hauria sortida per a aquestes qualitats virils que la lluita desenvolupa, ja que lluitar és una característica sexual que ella no pot compartir, amb la contrapartida de l'instint matern que ell no pot compartir*", mostrant així la dicotomia en-

15 Federico Mayor Zaragoza. Veure per exemple: <https://barrejant.cat/2012/12/entrevista-a-federica-mayor-zaragoza-en-lultima-edicio-del-butlleti-solidaria/>

tre les visions masclista i feminista. Virginia Woolf explicava que els valors patriarcals són els que generen el desig incontrolat de poder, la desmesura que afecta el planeta i les generacions futures, la violència i la guerra. I és que a l'origen de la voluntat de conquesta i de la depredació global de recursos trobem, amagats, els esquemes patriarcals. Camps-Febrer també explica¹⁶ que és aquesta dominació patriarcal, que es creua amb la imposició d'estructures econòmiques i polítiques globals a través del militarisme, la que comporta l'ús de la força i la violència en la resolució dels conflictes polítics. Davant les solucions violentes (a les guerres i molts altres àmbits) que emanen de les masculinitats que imposa el patriarcat, el feminisme proposa un compromís amb la llibertat de desenvolupar-se, centrant-se així mateix en les cures, en el diàleg i en la lluita contra la dominació i l'explotació que usa la violència. I és que no hi ha feminisme sense antimilitarisme.¹⁷ En aquest sentit, Cara Daggett insisteix¹⁸ en la relació entre *"les masculinitats tòxiques, el negacionisme climàtic i el racisme, així com de la relació entre extractivisme, combustibles fòssils, autoritarisme i patriarcat"*, mentre que Giulia Adinolfi ens recorda¹⁹ que el camí el podem recórrer si sabem fer ús dels recursos de la cultura feminista.

I també, els avisos que ens arriben de la ciència, sovint silenciats, són summament preocupants. Ens diuen en primer lloc que no s'estan prenent mesures efectives per aturar el camí cap als

16 Buckminster Fuller (<https://www.bfi.org/>), 1983 "Humanity's Critical Path: From Weaponry to Livingry": <https://fullerfuture.files.wordpress.com/2013/01/buckminsterfuller-fromweaponrytolivingry1.pdf>

17 Camps-Febrer, Blanca, "Patriarcat y militarismo", capítol de "Mentes Militarizadas", pàgines 12, 21 i 22, veure (Calvo, 2016): <https://icariaeditorial.com/mas-madera/4491-mentes-militarizadas-como-nos-educan-para-asumir-la-guerra-y-la-violencia.html>

18 Cara Daggett, "Petromasculinitat: combustibles fòssils i desig autoritari", article publicat el 2018. Comentari de Ingrid Guardiola: https://www.ara.cat/opinio/energies-no-renovables-ingrid-guardiola_129_4207856.html

19 Guilia Adinolfi (1979), "Sobre las contradicciones del feminismo", revista "Mientras Tanto", Vol 1, noviembre 1979. Recopilació a "Mientras Tanto", núm. 94, especial dedicat a Guilia Adinolfi, primavera de 2005: <http://mientrastanto.org/sites/default/files/mt94.pdf>

dos graus d'escalfament i que, passat aquest llindar, ja no hi podrem fer res. El planeta s'encarregarà de ficar-nos a una rampa mortal que ens conduirà més enllà dels 4 graus sense que ni l'OTAN ni els amos del poder mundial puguin evitar-ho. En segon lloc, ens expliquen que el futur serà molt probablement dramàtic. L'agost del 2019, David Spratt citava a The Guardian les declaracions de Johan Rockström, director de l'Institut de Potsdam per a la Investigació de l'Impacte Climàtic i successor de Schellnhuber en aquest càrrec.²⁰ Rockström va dir literalment que en un escenari de més de 4 graus és difícil veure com la Terra pot "*acomodar mil milions de persones o fins i tot a la meitat*", afegint que sens dubte hi haurà una minoria de persones riques que sobreviuran amb estils de vida moderns, però en un món turbulent i ple de conflictes. Aquí és on ens estan portant. Val a dir que ja el 1992, al voltant de 1.700 científics de tot el món, incloent la majoria de premis Nobel en ciències que eren vius en aquell moment, van publicar una advertència a la humanitat.²¹ Deien que les activitats humanes causen danys sovint irreversibles en el medi ambient i en els recursos crítics, i que moltes de les nostres pràctiques actuals poden acabar alterant el món viu. Van explicar que era molt urgent fer canvis fonamentals per tal d'evitar la col·lisió que podia arribar. Van afirmar que les nacions desenvolupades són les més grans contaminants del món, i que "*l'èxit en aquest esforç global requerirà una gran reducció de la violència i la guerra. Els recursos que ara es dediquen a la preparació i conducció de la guerra, seran necessaris per a aquestes noves tasques i s'hauran de desviar cap als nous reptes*". Cap governant els va fer cas. Tampoc han fet cas als nombrosos avisos posteriors.

Finalment, la ciència ens parla de límits, de que tot al món és limitat, i que per tant la desmesura i el creixement il·limitat són

20 David Spratt, "At 4°C of warming, would a billion people survive? What scientists say", article a The Guardian del 18 d'agost de 2019: <http://www.climatecodered.org/2019/08/at-4c-of-warming-would-billion-people.html>

21 Abrogam, Anatole i altres, "World Scientists Warning to Humanity", Union of Concerned Scientists, declaració de juliol de 1992, disponible a <https://www.ucsusa.org/resources/1992-world-scientists-warning-humanity>

antinatural i destructiu. Som ben poca cosa, ens necessitem els uns als altres, i més ens val cuidar-nos. En aquest sentit, Jason Hickel (Hickel, 2023: 205) ens diu que estem immersos en una segona revolució copernicana. Igual que abans de Copèrnic tot-hom pensava que la Terra era al centre de l'Univers, ara el pensament oficial és que som els amos de la natura, que la podem munyir sense límits i que el creixement és la clau de l'economia. Però aquesta segona revolució copernicana ens descobreix que no podem pretendre dominar el món perquè som part del món, que no podem continuar creixent, i que hem de superar el dualisme: no estem per sobre del món natural, sinó que som part d'aquesta biosfera que hem de cuidar. No som ni al centre de l'Univers ni som els amos de la Terra. Estem submergits en un univers d'interdependències que ens enriqueixen i en l'equilibri ecològic. I un cop entenem que la humanitat pot "florir" sense creixement, la crisi ecològica immediatament esdevé molt més fàcil de resoldre. Hickel explica que la solució és reduir i decreixent, perquè "menys és més" i perquè amb menys es pot viure millor si sabem destriar el necessari del superflu. I es pregunta si, quan el que ens cal és tenir trens més eficients, és raonable deixar que creixi la indústria dels plàstics o la de la publicitat, tot observant si "*realment té sentit fer créixer les coses brutes amb l'objectiu d'obtenir coses netes?*" i dient: "*Hauríem de ser més intel·ligents que això*". Cal reduir perquè el món capitalista s'ha passat dels límits. Cal desmilitaritzar i descolonitzar. No només les terres, els boscos i la gent, sinó també les ments. Cal directament pensar en el post-capitalisme, segons Hickel.

La pau al segle XXI

Carmen Magallón dona aquesta definició de pau²²: "*La pau no és una fita on arribar sinó una cultura que cal cultivar en el dia a dia. Exigeix una constant educació social encaminada a identificar la violència i proposar vies per eradicar-la; exigeix interioritzar que*

22 Carmen Magallón, "Cultura de paz", article publicat a Heraldo de Aragón el 17 d'octubre de 2021: <https://www.heraldo.es/noticias/opinion/2021/10/17/cultura-de-paz-carmen-magallon-en-nombre-propio-1526679.html>

podem fer les paus i gestionar els inevitables conflictes per vies de diàleg i negociació”.

Hi ha un element essencial, a les visions de pau: el de que no es pot construir la pau des de la violència i la destrucció. La pau és l'objectiu però també ha de ser el camí i el mitjà. I és que l'odi i la deshumanització de les guerres impedeixen futurs escenaris de convivència i pau. Per això, en primer lloc, els moviments pacifistes s'oposen a totes les guerres, demanen la desmilitarització i exigeixen una reducció dràstica dels pressupostos militars, a més d'apostar per la diplomàcia, la paraula i les solucions negociades. Perquè a més, tota desmilitarització fa minvar l'escalada militar, afebleix tant els lobbies dels complexos militar-industrials com les corporacions colonials i plutocràtiques que aquests protegeixen, redueix les emissions militars, evita destrucció i salva vides de persones. I perquè la humanitat necessita els diners dels actuals pressupostos militars per a afrontar els grans problemes planetaris que ens estan arribant.

No estem constituïts com a humanitat ni hem estat capaços de dotar-nos de regles compartides. I ara és vital que ho fem el més aviat possible. Perquè les guerres ens parlen de fronteres, però els grans reptes del segle XXI són globals i transfronterers: l'escalfament del planeta, la crisi ambiental, les pandèmies, la manca d'aigua, la desertificació, la pèrdua de biodiversitat. I els reptes globals requereixen solidaritat i col·laboració, més que baralles entre barris de la Terra. En Jaume Botey, en una entrevista a TV3 el setembre de 2017, explicava, des de l'autocrítica,²³ que durant dècades l'esquerra no va saber entendre ni el feminisme, ni l'ecologia, ni el diàleg amb altres ideologies, ni el tema de la pau. Ara és urgent que ho faci, amb la visió planetària de pau que defensa, entre molts d'altres, en Federico Mayor¹⁵. Les dretes, interessades en el guany econòmic, no ho faran. Però les visions progressistes seria bo que incorporessin les visions planetàries de pau (això sí, implementades des de els àmbits locals) per a tots els pobles de la Terra. Amb l'esperança com a motor de vida, amb

23 Jaume Botey i Vallès, entrevista a “La política des de fora” de TV3, 9 de setembre de 2017: <https://youtu.be/varYdbGz5ZE>

l'esperança en les persones, amb la gent dels marges, redescobrint els altres i creant ponts i xarxes, amb l'esperança en les solucions de pau, que són les úniques realistes. Amb l'esperança d'un nou univers mental, d'un nou model de propietat, de cooperativisme, de valoració de sectors marginals com els immigrants (Botey, 2020: 21).

La pau emana de la dignitat de les persones, del fet que tothom, des del més ric de la Terra fins a la persona més miserable, té els mateixos drets i és igualment plorable.²⁴ Ens fa veure que som limitats i vulnerables, exactament igual nosaltres que "els altres". I com que no som ni els amos de la Terra ni de ningú, i com que unes i altres persones som igual de respectables, comencem a adonar-nos que tots som "nosaltres" i que els "altres" no existeixen, tot descobrint que formem part de l'espècie humana i de la biosfera, i que les hem de protegir i preservar per als nostres besnéts. És una manera de fer i pensar que no pot entendre ni acceptar el racisme, el masclisme, la xenofòbia, la destrucció.

Hauríem de desconfiar d'aquells que veuen els diferents com una amenaça per a la seva identitat (Butler, 2020:64) i d'aquells que planifiquen la violència des de la perspectiva que algunes vides s'han de protegir a qualsevol preu mentre que d'altres són directament prescindibles, perquè les decisions no es poden prendre en base a un suposat valor (més gran o més petit) de la vi-

24 Totes les vides tenen el mateix valor i són igualment plorables. Judith Butler diu: "*Ser plorable és saber que la teva vida importa, que el teu cos ha de ser tractat de manera que tingui la possibilitat de viure i prosperar... la vida potencialment plorable es una vida que mereix un futur que desconexem i que per tant té l'estatus d'un potencial radical, un potencial que es comparteix i s'activa amb altres vides, un potencial que implica la vida d'un en la vida de l'altre. Si una vida es considera plorable, això vol dir que la seva pèrdua es ploraria, i que per tant és una vida que no es pot perdre. Per tant, l'imperatiu de salvaguardar el futur obert d'una vida implica precisament no saber o no imposar la forma que adoptarà aquesta vida, el camí que seguirà. Es una manera de salvaguardar la forma contingent i impredecible de la vida*", veure (Butler 2020), pàgines 55, 56, 60, 63, 65.

da de les altres persones (Butler, 2020:55). I és que el principi de plorabilitat²⁴ ens diu que les víctimes de la violència, siguin de la raça, tribu, bàndol, religió o classe social que sigui, són víctimes d'una radical injustícia (Butler, 2020:41). Judith Butler, però, en una reflexió des de la nostra essència, es planteja també si és possible superar la destructivitat humana, atesa la pulsio violenta que sembla formar part de la nostra condició. I la seva conclusió és que probablement no hi ha manera d'eradicar el potencial de destrucció de la humanitat, *"però això no vol dir que no puguem desenvolupar pràctiques que incorporin l'ambivalència de les nostres passions. Continua sent possible persistir en la no-violència, imaginar fins i tot i descriure un món en què la no-violència es converteixi en la base de les nostres relacions... perquè la lluita adquireix una nova forma quan ens enfrontem enèrgicament a la violència reconeixent, en la mesura en què ens sigui possible, [el nostre] potencial de destrucció, recordant així que estem lligats a tots aquells que viuen sota l'amenaça d'una destrucció sense pal·liatius... obligats a afirmar la no-violència encara que ens debatem amb una ira justificable. Això suposa, potser, una necessitat i una obligació (difícil, precària) i també, fins i tot, en el millor dels casos, una alegria ferotge que de vegades compartirem"* ((Butler, 2020:67-68). La nostra ambivalència en aquest aspecte de la violència es torna per tant esperança en un sentit proper al que propugnava en Jaume Botey i Vallès (Botey, 2020), acostant-nos a un altre món post-violent i de pau.

I és que la pau és post-violència, és construcció de maneres de viure en les que la justícia global i el respecte a totes les persones siguin al centre, un món de democràcia global efectiva, un món en el que les societats i els pobles de tot el món sàpiguen conviure. Perquè la pau que hauríem de saber construir és més que la no violència. És una pau que brolla de l'acceptació que hem deixat enrere aquells temps violents en els que encara ho érem humans,²⁵ del reconeixement que ara ja som una sola tribu i un

²⁵ Eudald Carbonell afirma que encara no som humans ("Aún no somos humanos", Ed. Península 2001) però que ara pot emergir una consciència crítica de l'espècie humana ("Elogio del futuro", Arpa Ed. 2018).

sol poble que, des de la consciència d'espècie, treballa per objectius sostenibles i de perpetuació.

Des de la convicció dels nostres límits i de la nostra vulnerabilitat, la pau porta a cuidar-nos a tots els nivells, perquè ens necessitem els uns als altres. Construint una nova ètica de les cures que a partir d'ara hauria de ser la nova ètica humana. Cures a nivell personal, a nivell d'administracions locals, a nivell planetari entre els pobles. Perquè cal reconèixer que existeix un dret a ser cuidat i un deure de cuidar que no admet excepcions, que afecta tot el món i que implica una responsabilitat que ha de ser assumida individualment i col·lectivament, com explica la Victòria Camps.²⁶

I la pau és també treballar per a resoldre els conflictes amb la paraula. Sabent que davant els conflictes, la defensa ha de ser amb el diàleg i des de la post-violència. Escoltant, empatitzant, construint ponts, cedint. Perquè les solucions negociades i durables requereixen que totes les parts cedeixin.²⁷ I és que tant les guerres com el masclisme es basen en la mateixa lògica de do-

26 Victòria Camps ("Tiempo de cuidados", Arpa Editors), pàgines 12, 14 i 28. Victòria Camps explica que ens cal un canvi de paradigma, perquè en lloc de concebre'ns com éssers autònoms, plens de valors masclistes, racionals i capaços de dominar qualsevol fenomen advers, ens hauríem de veure com éssers vulnerables, relacionals i interdependents, empàtics amb els altres i atents als requeriments del planeta que estem deteriorant. Hem de ser conseqüents amb la nostra dependència essencial.

27 En els conflictes, els compromisos que impliquen que les dues parts cedeixin sovint es veuen com un signe de debilitat. No obstant això, Nelson Mandela va mostrar constantment flexibilitat i magnanimitat, utilitzant els compromisos amb habilitat per anar cap als seus objectius i per evitar que Sud-àfrica anés cap a l'abisme del conflicte racial: <https://www.npr.org/sections/paralels/2013/12/08/249562974/nelson-mandela-and-the-virtue-of-compromise> - D'altra banda, John Carlin explica que "*compromise*" és una paraula que no existeix en espanyol [ni en català]. I és que aquest vocable anglès "*compromise*" té un significat més ampli que "pactar": implica un acord en què cada part fa concessions. És un concepte aliè a la cultura hispana: https://elpais.com/internacional/2016/01/17/actualidad/1453063126_868065.html

minació de les persones i d'imposició de les "nostres veritats". Una lògica que queda superada des dels postulats feministes, que ens parlen de cuidar-nos i d'arribar a la pau amb la paraula. Perquè mentre que totes les guerres són masculistes, *"si hi ha algú que pot dissenyar els nous mètodes són les feministes; cal canviar els mètodes per a noves solucions"*, diu Ione Belarra citant Virginia Woolf.²⁸

Aquesta pau, construïda a partir del reconeixement de la dignitat de totes les persones, passa per un estret congost que per una banda evita situacions inhumanes mentre que per l'altre esquivia la desmesura. Ho fa garantint que les necessitats bàsiques quedin cobertes a nivell universal i marcant límits a l'acumulació i al consum. Treballant per aconseguir un mínim vital per a tothom i evitant la desmesura dels poderosos. Caminant per aquest camí que recorre el rierol del congost (o "dònut"²⁹) en el que, com ens diu Kate Raworth, trobem justícia social, sostenibilitat i l'equilibri ecològic de Gaia.³⁰ Evitant el patiment, la precarietat i l'exclusió de persones per raons de fam, manca d'aigua o energia, atenció sanitària precària, pobresa o carència d'habitatge. Però a la vegada garantint que les solucions siguin equilibrades,

28 Declaracions de la ministra de Derechos Sociales y Agenda 2030, Ione Belarra, el 25 de febrer de 2023: <https://www.europapress.es/nacional/noticia-belarra-compara-guerra-machismo-dominacion-hombre-defiende-feminismo-alcanzar-paz-20230225115340.html>

29 Kate Raworth, al seu llibre "Donut Economics", fa una proposta interessant per analitzar quines condicions de vida podrien ser dignes, segures i justes per a tota la humanitat. A la vora exterior de la corona circular del seu gràfic (conegut com "donut de Raworth") hi ha els límits biofísics de la Terra, el sostre mediambiental que no hauríem de superar sense córrer riscos vitals. La vora interior mostra el sòl social de necessitats (equitat social i de gènere, accés a l'alimentació, salut, l'aigua i l'energia, l'ocupació, l'educació i altres) que, en cas de no quedar satisfetes, aboquen a la precarietat i l'exclusió. Entre aquest sostre ecològic i aquest sòl social hi ha l'espai del dònut de Raworth, en el que hem de saber i poder construir una vida en comú, justa i sostenible.

30 La hipòtesi Gaia considera que el clima, la vida i la geologia a la Terra evolucionen de manera conjunta, en un equilibri que no podem alterar perquè som éssers "de pas". Veure per exemple el documental "Gaia: la gran Mare": <http://www.docu.net/gaia-lagranmare>

segures i justes en el sentit que comenten per exemple Johan Rockström, Joyeeta Gupta i altres³¹: amb una seguretat ambiental i planetària que garanteixi l'estabilitat i la resiliència del sistema terrestre al llarg del temps, mantenint la seva capacitat per acollir tant als humans com a la resta d'organismes vius. I amb una justícia que ha de ser intra-generacional (entre persones i pobles), inter-generacional (entre nosaltres i els nostres descendents) i inter-espècies (perquè a la Terra som una espècie més).

La pau, davant unes veritats aparentment òbvies que suposadament hem d'acceptar, davant els mites del creixement sense límits i davant aquest discurs que ens proposa aconseguir més i més a costa dels altres, ens apropa als límits i als impossibles. Aquesta, com explica el filòsof Emilio Lledó, és la lliçó que els grecs ja van aprendre quan, segle rere segle, van anar passant d'un concepte de benestar basat en el *bentenir* (tenir més de tot, acumulant, si calia amb violència, els bens dels altres) al benestar que sortia del *benser*, de la consciència dels límits, de la pau i de la cura de les persones.³² La pau de l'austeritat de l'epicureisme, la del plaer que rebutja l'in necessari.

31 L'article de Johan Rockström, Joyeeta Gupta, Dahe Qin i altres a la revista *Nature* (abril de 2023, "*Safe and just Earth system boundaries*") entèn **la seguretat ambiental i planetària** com el fet de mantenir i millorar l'estabilitat i la resiliència del sistema terrestre al llarg del temps, salvaguardant així les seves funcions i la seva capacitat per donar suport tant als humans com a la resta d'organismes vius. D'altra banda, considera que cal parlar de tres tipus de justícia: **la justícia inter-espècies** que ha de protegir els humans a més d'altres espècies i ecosistemes, rebutjant l'excepcionalitat humana; **la justícia inter-generacional**, que examina les relacions i les obligacions entre generacions, vetllant per les conseqüències que les emissions de gasos d'efecte hivernacle o la destrucció d'ecosistemes poden tenir per als les persones futures; i **la justícia intra-generacional**, que vetlla per la dignitat present en les relacions entre individus, entre estats (internacionals), entre persones de diferents estats (a nivell global) i entre membres de comunitats (a nivell local). Veure: <https://www.nature.com/articles/s41586-023-06083-8>

32 Emilio Lledó, "Elogio de la infelicidad", Cuatro Ediciones, 2005, pàgines 13-14.

Pau és una manera de viure, amb les persones properes i amb les de tot el món. Però no es queda en l'àmbit privat, perquè implica denunciar i actuar. Tots som en part responsables de la situació actual del món, però els qui ens estan portant a les guerres, a la destrucció i a perills planetaris gravíssims són una petita minoria, els qui Federico Mayor anomena plutòcrates. Són els qui ignoren i menystenen tant la seguretat ambiental com la justícia global en les seves tres vessants d'intra-generacional, inter-generacional i inter-espècies. Són els responsables tant de la violència armada com de la violència lenta, ecocida i invisible.

El mite capitalista del creixement està enfonsant el món (Hickel, 2023) i ha usurpat a la gent la seva llibertat. Perquè la gent que no té cobertes les seves necessitats bàsiques no pot ser lliure, i això és el que ha portat el capitalisme a la majoria de persones del món, com explica Lea Ypi: *"No crec que les democràcies liberals occidentals siguin liberals ni democràtiques. Fins i tot si et defineixes a tu mateix com un liberal demòcrata, t'hauries de mostrar realment crític amb la societat on vius. No és una societat lliure. O almenys, no és lliure per a molta gent"*.³³ Tenim uns poders mundials, polítics i fàctics, que treballen pel negoci i el benefici a curt termini d'uns pocs mentre menystenen la majoria de persones i depreden el planeta. Amb una economia que se suposa que no ha de parar de créixer, amb actituds colonials i de geopolítica de control i conquesta, tot regat pels valors patriarcal i masclistes del *benténir*, amb corporacions transnacionals que han cooptat els estats en benefici propi, i amb unes estructures militars opaques que poca gent qüestiona, que no paren de fer-se més potents i que també influeixen fortament, amb els lobbies del complex militar-industrial, en les decisions dels estats.³⁴

33 Lea Ypi, politòloga, professora de teoria política a la London School of Economics, autora de "Libre. El desafío de crecer en el fin de la historia", Anagrama, 2023. Entrevista d'abril de 2023: "El capitalisme només emancipa a uns pocs": <https://12ft.io/proxy?q=https%3A%2F%2Felpais.com%2Fideas%2F2023-04-02%2Flea-y-pi-politologa-el-capitalismo-solo-emancipa-a-unos-pocos.html>

34 El complex militar-industrial dels diferents països és l'entramat que formen el sistema militar i la indústria militar, i que condiciona fortament

I en aquest context desolador, treballar per la pau és denunciar i treballar activament per aturar i revertir aquesta situació. Explicant la situació objectiva del món, treballant per sensibilitzar la població i per incrementar fortament la massa social dels que pensen que un altre món, de pau, és possible i necessari. Llegint i fomentant la lectura, perquè llegir i pensar ens fa ser escèptics, crítics amb els discursos oficials, i més lliures. I educant els infants i els joves en els valors d'aquesta pau que es cons-

les decisions dels governs. És un terme que va expressar per primera vegada el president Dwight Eisenhower en el discurs de traspàs de la presidència dels EUA a John F. Kennedy el gener de 1961. En Federico Mayor Zaragoza comenta el seu poder quan explica les negociacions de 1986 entre Mikhail Gorbachev i Ronald Reagan, que ell va viure en primera persona. Diu: *"Gorbachev va subratllar totes les propostes formulades al president Reagan sobre la reducció i eliminació d'armament nuclear, amb grans facilitats de verificació... '[però] em vaig adonar, va indicar Mikhail Gorbachev, que el president americà estava captiu del complex industrial-militar dels Estats Units'. Aquesta asseveració és especialment rellevant i ja havia estat posada de manifest pel president Eisenhower al final del seu mandat. [Gorbachev va continuar dient:] 'Crec que el president dels Estats Units i jo hem d'arribar a un acord en la meua propera visita a Washington. Si no, s'hauria perdut una gran oportunitat històrica'... El primer dia del mes d'octubre de 2016 [Gorbachev] es va unir, des de Moscou, a la campanya "Desarmament per al desenvolupament", que patrocinava l'International Peace Bureau, de Ginebra, amb Ingeborg Breines i Colin Archer al capdavant, a fi d'aconseguir la reducció del 10% en les colossals inversions diàries en armes i despeses militars... comptant amb el seu suport exprés i el del Papa Francesc... però, com ve sent la norma actualment, no va tenir el menor impacte als mitjans de 'la veu del seu amo'".* Federico Mayor Zaragoza, obituari de Mikhail S. Gorbachev, gener de 2022: <https://datapoliticayeconomica.com.ar/2022/09/01/mikhail-s-gorbachev-1931-2022-imaginacion-lo-inesperado-por-federico-mayor-zaragoza/> - Sobre el complex militar-industrial, veure també: Hartung, William (2001), "Eisenhower's Warning the Military-Industrial Complex Forty Years Later", JSTOR, World Policy Journal, Vol 18, 1: <https://www.jstor.org/stable/40209730> - també Coyne, Christopher i Goodman, Nathan (2022) "The Military-Industrial Complex", SSRN, veure: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4135811> - I també Calvo, Jordi (2015), "The Arms Industry Lobby in Europe", American Behavioral Scientist Vol 60, 3: https://www.researchgate.net/publication/283663192_The_Arms_Industry_Lobby_in_Europe

trueix des de la ferma convicció de la igualtat de totes les persones en els seus drets, la seva dignitat i la seva plorabilitat, en els valors de la post-violència i de la paraula, en el respecte als altres i al planeta, en la necessitat d'aconseguir que tothom sigui lliure.

Durant les darreres dècades, la humanitat ha superat tota mena de límits i està posant en perill la vida de milions de persones. Per això, si volem la pau, cal actuar urgentment com a mínim en cinc fronts, per a descarbonitzar, descolonitzar, desmilitaritzar, desmasculinitzar i decreïxer. Descarbonitzar i aturar les emissions dels combustibles fòssils per a permetre una vida digna als pobles marginats de la Terra a als nostres besnèts i per a detenir l'actual violència lenta criminal. Descolonitzar, perquè no pot ser que el nivell de vida de la gent del Nord es mantingui a costa del sofriment dels pobles del Sud Global. Desmilitaritzar, perquè és justament l'anomenada seguretat militar la que evita tant la descarbonització com la descolonització, que es mantenen per la força i amb violència; però també, perquè els grans reptes globals de la humanitat, que ja hem vist que no entenen de fronteres, necessiten solucions que requereixen els diners dels actuals presupostos militars. Desmasculinitzar, per superar els valors patriarcals que són a l'arrel de les guerres, la violència i la militarització de les ments de les persones; reconeixent la dignitat de totes les persones i anant de l'ètica de la dominació a la de les cures. I decreïxer, perquè el que ens cal per viure és molt menys del que ens volen fer veure, perquè la humanitat ha superat àmpliament els límits planetaris, i perquè cal anar a solucions de post-capitalisme, sabent que és pot viure millor amb molt menys. Cal descolonitzar per a poder descarbonitzar i aturar l'escalfament ecocida del planeta, cal desmilitaritzar si volem descarbonitzar i descolonitzar, cal una nova cultura post-capitalista del decreixement perquè la desmesura només es cura tornant a entrar dins el cercle de l'equilibri ecològic i la dignitat de les persones, cal desmasculinitzar perquè en el fons de tot plegat, trobem els valors del patriarcat. Descarbonitzar, descolonitzar, desmilitaritzar, decreïxer i desmasculinitzar són cinc àmbits fortament interconnectats que a la vegada són les cinc portes d'entrada a la justícia global i a la pau.

Conclusió

Hauríem d'actuar de manera coordinada com humanitat, arribant a acords d'alto el foc en les guerres, passant de les armes a les paraules i traslladant els recursos de la violència a resoldre la crisi ambiental i tots els grans reptes que ens arriben. No podem ignorar les nostres grans amenaces. Les causes de l'actual crisi climàtica i ambiental es concentren en uns pocs països (la Xina, els EUA, Europa, l'Índia, Rússia i el Japó emeten el 66,9% del total mundial). En canvi, els reptes actuals de la humanitat (crisi climàtica, pandèmies, desforestació, pèrdua de biodiversitat i molts més) són globals i transfronterers.

La política colonial, expansiva i de conquesta ens ha portat a les portes del col·lapse planetari i de la nostra civilització. L'absurd capitalista d'un creixement continuat que ignora els límits planetaris no ha generat més que pobresa i destrucció amb una violència que només ha enriquit a les elits del Nord. Els governs haurien de revertir les prioritats. L'emergència actual requereix un esforç comú coordinat a nivell planetari. En aquests moments, el que necessitem és una nova geopolítica per salvar l'espècie humana, la biosfera i el planeta. Una nova geopolítica democràtica i post-violenta, dels pobles de la Terra i per a les persones. La prioritat és preservar la vida de la Natura, evitant la sobreexploació dels recursos del planeta. I això només es pot aconseguir en un entorn veritable de pau, destinant els recursos de la despesa militar per fer front a la crisi climàtica i al desenvolupament social i de les persones.

Comencem a adonar-nos que tenim reptes fins ara desconeguts, i que els més importants afectaran tota l'espècie humana. Després de segles de raonar en termes de països i fronteres, sorpresos, comencem a veure que molts dels grans problemes que tenim i tindrem seran globals i transfronterers: l'escalfament global, la crisi climàtica, les pandèmies, la destrucció de la biodiversitat i molts d'altres. Problemes que estem descobrint que no són independents ni casuals. Alhora, anem entenent que bona part de les responsabilitats es concentra en entitats no democràtiques que es mouen amb l'objectiu d'aconseguir el màxim benefici eco-

nòmic menyspreant la dignitat de les persones. El negoci en comptes de la gent.

L'actual model de societat occidental és èticament injust amb les persones desposseïdes de la Terra, ignora la seva dignitat, i fins i tot arriba a considerar-les prescindibles. Els seus esquemes de creixement menyspreen els missatges que vénen tant de la ciència com dels moviments socials, "garantint" per la força i amb violència el nostre artificial nivell de vida, enriquint els poderosos i mantenint un ritme de depredació de recursos que pot acabar fent inhabitable el món dels nostres besnét.

Com deia l'Arcadi Oliveres, un altre món és possible i necessari³⁵, un món que deixi enrere la por ancestral que tants mites ha anat creant i que ens ha portat, pel camí dels valors patriarcals, a l'afany desmesurat de poder, a la violència, a la dominació, a creure que som millors que els altres, a la destrucció, les armes i les guerres. Un altre món i una altra cultura que escoltin les veus de les persones de ciència, que acceptin d'una vegada que formem part de la natura, que som iguals i vulnerables, que no podem fer el que volem i que hem de conuiu, dialogar i cuidar-nos en un món que, en lloc de dominar, hem de respectar. Amb mètodes de pau, hem de construir un post-capitalisme de pau. O canviem ara o ens destruïrem.

El camí que ens pot salvar inclou només por ser el de la pau, una pau que incorpori tant les visions científiques com les ecofeministes (Brunet, 2023) i que hem d'anar construint des de la vida, el respecte, la denúncia, l'acció i l'educació. Escoltar i aprendre amb ment oberta ens pot ajudar, atenent també els pobles del Sud i els indígenes; amb un respecte que es tradueixi a aturar la depredació de recursos, a l'acolliment de les persones migrants i a la reparació dels danys colonials.

I en aquest camí, hem d'assumir la nostra responsabilitat plane-

³⁵ Missatge d'Arcadi Oliveres, expressat al seu llibre "Un altre món" (Angle Editorial 2011) però promulgat també una i altra vegada a les seves intervencions públiques: davant les injustícies socials i la degradació ambiental, hem d'afirmar que un altre món és possible i necessari.

tària. No ens podem quedar tranquils canviant només la nostra actitud personal. Hem de ser polítics, indignar-nos, i exigir als poderosos que rectifiquin, perquè altrament el desastre global està servit. Denunciant els responsables de negocis criminals, els qui pensen en el seu benefici mentre obliden les persones i la seva dignitat. Pensant globalment i actuant a nivell local. Actuant i lluitant com a mínim en cinc fronts, amb l'objectiu de descarbonitzar, descolonitzar, desmilitaritzar, desmasculinitzar i de-créixer.

Davant d'acords inaudits d'increment dels pressupostos militars com els de l'OTAN de l'any 2022, hem d'exigir una reducció de la despesa militar. Perquè la guerra deshumanitza els adversaris i ignora radicalment la dignitat de les persones. Perquè al segle XXI els conflictes haurien de tenir solucions dialogades i post-violentes, i perquè la gran crisi ambiental ens exigeix tots els recursos disponibles. Perquè pau és actuar amb la paraula, defensar-se amb el diàleg i treballant amb mètodes de la post-violència.

I perquè hi ha maneres molt més humanes d'utilitzar els recursos que ara es destinen a la seguretat militaritzada, a l'armament i a les guerres. La reducció dels pressupostos militars hauria de servir per nodrir els sistemes educatius, de salut i de cures, perquè protegir el clima i el benestar de les persones costa menys que perpetuar la violència. La tasca educativa i de formació és essencial per a la construcció de la pau. Per a ajudar els joves a pensar lliurement, a llegir, a dubtar de tot el que ens diuen, a comprendre, a desmilitaritzar les ments, a desenvolupar la seva veritat personal, a ser ciutadans de les noves societats post-violentes.

I és que a més, els mètodes no violents funcionen, com va demostrar Erica Chenoweth: les campanyes de resistència civil han estat, durant tot el segle XX, més reeixides que els processos de lluita armada i de fet tenen més probabilitat comprovada de generar canvis³⁶. I si la gent es mobilitza de manera constant, sistemàtica i amb mètodes no-violents, el nivell d'èxit és molt alt. De fet, el límit es troba a la regla del 3,5 per cent: Chenoweth va comprovar, en totes les campanyes civils no violentes que va ana-

litzar, que quan el 3,5% de la població es manifesta de manera no violenta, decidida i constant per una determinats causa, la seva campanya acaba tenint èxit.³⁶

La violència de les guerres és indigna, interessada, ineficaç i contrària als seus pretesos objectius. Perquè és simplement impossible construir una pau real i duradora amb mètodes que en són la seva antítesi. Per tot això, considerem que el discurs de fer la guerra, en contra del que ens vol fer creure el discurs oficial (veure per exemple les declaracions de Margarita Robles el 2022³⁷), no és realista. L'alternativa, aquesta sí realista, és la solució dialogada i pacífica dels conflictes. I és que, com deia Vicent Martínez Guzmán, "*nosaltres, els pacifistes, som els realistes*"³⁸. El realisme de la no-violència ve ratificat per la vida de Mahatma Gandhi, per les accions de Nelson Mandela i Desmond Tutu per a

36 Segons la investigació realitzada en el marc de la seva tesi doctoral per Erica Chenoweth, ara sabem que les campanyes de resistència civil han estat, durant tot el segle XX, més reeixides que els processos de lluita armada. Els treballs d'Erica Chenoweth i Maria Stephan del 2008 analitzen dades agregades sobre 323 campanyes de resistència armada i noviolenta (217 més 106, respectivament) entre 1900 i 2006. Les seves conclusions indiquen que les campanyes no violentes han tingut èxit en el 53 per cent dels casos, en comparació del 26 per cent de les campanyes de lluita armada. Pel que fa a la regla del 3,5%, és el percentatge màxim que va obtenir després d'analitzar totes aquestes campanyes. I de fet, tot i que aquest percentatge de participació activa del 3,5% sembli petit, Chenoweth aclareix que si el 3,5% surt al carrer, és que moltes més persones estan tàcitament d'acord amb la causa. La societat civil, organitzada i activa en una campanya, pot resultar un desafiant seriós i una amenaça per al poder i les autoritats: Veure per exemple l'article de David Robson a la BBC: <https://www.bbc.com/future/article/20190513-it-only-takes-35-of-people-to-change-the-world>

37 Margarita Robles ministra de defensa de l'estat, en una entrevista publicada a "20 Minutos" el 31-10-2022, deia: "Estoy muy satisfecha con el aumento del presupuesto. Invertir en defensa es invertir en paz y en Seguridad" ... "creo, respetando todas las posiciones, que el antimilitarismo no se corresponde con la realidad del siglo XXI". Disponible a: <https://www.20minutos.es/noticia/5072659/0/margarita-robles-el-anti-militarismo-no-se-corresponde-con-la-realidad-del-siglo-xxi/>

38 Vicent Martínez Guzmán, "Els pacifistes som els realistes", Angle editorial, 2019.

la supressió de l'Apartheid a Sud-àfrica, per les campanyes de Martin Luther King, i per moltes altres.

Bibliografia

BOHIGAS, X.; Brunet,P; Fortuny, T.; Montull Garcia, A; Ortega, P. (2023) "*Transnacionals, bel·licisme i emergència climàtica*", Informe 55, Centre Delàs d'Estudis per la Pau 2023, disponible a: https://centredelas.org/wp-content/uploads/2022/10/informe55_TransnacionalsBellicismeEmergenciaClimatica_CAT.pdf

BOTEY I VALLÈS, Jaume (2020), El pensament i l'acció educativa i cívica d'un activista social, *Quadern 33*, Centre d'Estudis de l'Hospitalet,. Veure: <https://www.raco.cat/index.php/QuadernsCELH/issue/view/28460>

BRUNET, Pere (2023) Ciencia, ética y paz: historias desde el valle de los límites, *FUHEM Ecosocial, dossier ecosocial*, novembre de 2023: <https://www.fuhem.es/2023/10/20/dossier-ecosocial-ciencia-etica-y-paz/>

BUTLER, Judith (2020) *Sin Miedo: Formas de resistencia a la violencia de hoy*, Barcelona:Taurus Ed.

BUXTON, N.; Hayes, B. editors (2017) *Cambio Climático S.A.*, FUHEM Ecosocial, 2017. Veure: <https://www.fuhem.es/cambioclimaticocosa/>

CALVO, Jordi coord.(2016) *Mentes militarizadas. Cómo nos educan para asumir la guerra y la violencia*. Vilassar de Dalt: Icaria Ed.: <https://icariaeditorial.com/mas-madera/4491-mentes-militarizadas-como-nos-educan-para-asumir-la-guerra-y-la-violencia.html>

HICKEI, Jason (2023) *Menos es más: cómo el decrecimiento salvará el mundo*. Madrid: Ed. Capitán Swing. Veure: <https://capitanswing.com/libros/menos-es-mas/>

MEULEWAETER, C i BRUNET, P. (2021) capítol 7 de *Gasto militar y seguridad global: perspectivas humanitarias y medioambientales*, Vilassar de Dalt: Icaria Ed. traducció al castellà de Calvo, J. *Military Spending and Global Security*, Londres:Routledge 2020.

PARKINSON, Stuart i COTTRELL, Linsey (2022), *Estimating the Military's Global Greenhouse Gas Emissions*, Scientists for Global Responsibility (SGR) & Conflict and Environment Observatory (CE-OBS), disponible a:
<https://www.sgr.org.uk/publications/estimating-military-s-global-greenhouse-gas-emissions>

WOOLF, Virginia (1938) *Three Guineas*, Londres: Hogarth Press Ed., veure: https://en.wikipedia.org/wiki/Three_Guineas